

УДК 378.126

Діна Сарвілова

НАРОДНА ХОРЕОГРАФІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ПІЗНАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ СВОГО НАРОДУ

У статті підіймається проблематика недостатньої уваги до народного хореографічного мистецтва як засобу виховання молодших школярів. Розкривається роль народного танцю у патріотичному вихованні, навчанні та збереженні народних традицій та звичаїв. Підкреслюється, що засобами народної хореографії формується національна самосвідомість та повага до загальнолюдської культури.

Ключові слова: *патріотичне виховання молодших школярів, традиції українського народу, народна хореографія, народний танець, український танець.*

Українське хореографічне мистецтво – це потужний фактор гуманізації суспільства, розвитку духовності та моральності, відродження національних традицій. В. Верховинець, видатний український фольклорист, етнограф і хореограф, у книзі «Теорія українського народного танцю» зазначав, що українське хореографічне мистецтво має вивчати народні танці, які «...наповнюють душу естетичним задоволенням, мають свою особливу мову, яка завжди свіжа, нова і мила...» [1, с. 114].

Важливим кроком для підтримки та розвитку народного хореографічного мистецтва в Україні за останні роки стали Укази Президентів України «Про проведення Всеукраїнського огляду народної творчості» (1998, 2001, 2005, 2009 рр.), «Про проведення Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії імені Павла Вірського», присвяченого 100-річчю від дня народження видатного українського балетмейстера (2005, 2008 рр.).

Будучи важливим засобом накопичення й передачі соціального досвіду, народний танець входить сьогодні в усі сфери виховної роботи, емоційно збагачуючи особистість ставленням, спонукаючи до художньо-творчої діяльності [2].

Актуальність. Розглядаючи народне хореографічне мистецтво як засіб пізнання та збереження традицій свого народу, слід зазначити, що принципи національно-патріотичного виховання, викладені у «Концепції національно-патріотичного виховання молоді», реалізуються на заняттях народним танцем недостатньо. Пояснюється це тим, що самотній народний танець почав втрачати свою першооснову і занадто стилізувався,

а танцювальне мистецтво України активно насичується зразками іноземної, не завжди коректної хореографії.

На превеликий жаль, багато педагогів, керівників танцювальних колективів відзначають, що інтерес дітей, молоді до традиційної танцювальної культури, збереження традицій, мови, культури своїх предків виражений слабо. Сьогодні ми є свідками того, що техногенне життя за своїм менталітетом не сприймає традиційну культуру, вважаючи останню нижчою сходинкою історичного розвитку. Тому всі прояви традиційності цінуються молоддю невисоко. В умовах зміни соціального середовища, формування національної свідомості важливим є пошук освітньої (Етнопедагогічної) технології – засобів, форм і методів, за допомогою яких можливо було б забезпечити наступність поколінь, трансляцію основ традиційного укладу життя, духовних цінностей, і разом з тим, цінностями, що дозволяють взаємодіяти з іншими культурами поліетнічного простору України та усього світу, так щоб етнічна культура зберігала свою самобутність.

Таким чином, сьогодні ми спостерігаємо протиріччя між потенційними можливостями народного хореографічного мистецтва, як ефективного засобу патріотичного виховання особистості, й обмеженим його використанням у педагогічному процесі школи та позашкільних закладів, недостатнім інтересом молоді до народного танцю.

На тлі сучасного загального піднесення національної самосвідомості українського народу є необхідність звернення до проблеми виховання особистості через народну творчість, збереження та відродження національної культури, складовою частиною якої є народний танець.

Теоретики і практики хореографічного мистецтва (В. Авраменко, Н. Базарова, Г. Березова, К. Василенко, В. Верховинець, А. Гуменюк, Б. Стасько, А. Шевчук та ін.) вважають, що залучення молоді до танцювального мистецтва важливе для її духовного збагачення, творчого розвитку, фізичного здоров'я, формування інтересу до рухової діяльності та взагалі для всебічного розвитку. Для нашого дослідження є вихідною позиція вітчизняних педагогів-хореографів В. Верховинця, Б. Стасько, Т. Ткаченко та ін. щодо важливої ролі танцювального мистецтва в становленні свідомої національної духовності майбутніх поколінь.

Мета статті – розкрити важливу роль народного танцю у вихованні шанобливого ставлення до культури свого народу, пізнання та збереження традицій та як невід'ємного чинника патріотичного виховання молодших школярів.

Народний танець – результат колективної творчості. Переходячи від виконавця до виконавця, з покоління в покоління, з однієї місцевості в іншу він збагачується, досягаючи в ряді випадків високого художнього рівня, віртуозної техніки. У кожного народу склалися свої танцювальні традиції, пластична мова, особлива координація рухів, прийоми

співвідношення руху з музикою. В мелодії кожного танцю, його пластичних візерунках, фарбах втілюється вся мудрість, все багатство фантазії, краса і своєрідність народного мистецтва. Це чудова, невичерпна скарбниця, звідки черпали і будуть черпати матеріал сучасні творці танців. Тільки люблячи, розуміючи і знаючи народне мистецтво, можна і користуватися ним, і приносити йому користь.

Знайомство молодших школярів з народною хореографією, спостереження за живим побутуванням народної творчості надзвичайно збагачують творчу фантазію, розвивають уяву, сприяють вихованню національної самосвідомості та любові до рідної землі, свого народу, адже народна хореографія розкриває характер народу, у художніх формах відображає явища, взяті безпосередньо з його побуту й праці. В українському народному танці віддзеркалена життєрадісність, героїзм, гумор та інші риси українського характеру. Твори народного мистецтва, зокрема хореографічні, вчать бачити красу рідної землі, виховують повагу до людей, які створюють її матеріальні й духовні цінності.

Вплив народної хореографії на дитину передбачає формування шанобливого ставлення до культури свого народу, здатності зберегти свою національну ідентичність [3, с. 5].

Виховна цінність народного танцю для молодшого шкільного віку полягає в тому, що формування і розвиток особистості відбуваються невимушено і природно, в контексті життя народу, сім'ї, традицій, так що дитина навіть не відчуває, що вона залучена до виховного процесу. Твори народної танцювальної спадщини за своїм внутрішнім характером є реалістичними і тому не вимагають від молодших школярів особливих хореографічних навичок.

Хореографічне мистецтво спрямоване до оптимізму, естетики самовираження, а його різновид – народний танець як першоджерело хореографічного мистецтва займає особливе місце у процесі формування духовного світу людини тому що його особливості у збереженні фольклорних традицій, ритмо-пластичних, емоційних кодів та розвитку усіх притаманних йому складових, збалансованих у контексті духовних, естетичних і технічних принципів. Українська народна хореографія являє собою потужний фактор відродження духовності і гуманізації суспільства.

Народний танець є ефективним чинником формування ціннісного ставлення дитини до навколишньої дійсності та до самої себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції. Як стверджував В. Верховинець «у процесі занять народним танцем формуються духовні цінності майбутнього громадянина-патріота України» [4, с. 4]. Саме це сприяє формуванню почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, гордості за його історичне минуле; розвитку кращих рис української нації – працелюбності, поваги до батьків та родини, свободолюбності, дбайливого ставлення до природи;

ознайомленню, а згодом і детальному вивченню кращих зразків культурної спадщини народу, формуванню ціннісного усвідомлення її багатства та неповторності.

Крім того, засобами народної хореографії формується повага до загальнолюдської культури, мистецтва, вірувань та традицій інших народів, здатність сприймати українську культуру як невід'ємну частину світової. Адже народний танець за своєю сутністю глибоко інтернаціональний. Він об'єднує найбільш улюблені всіма народами види мистецтва – танець, музику, гру, прикладне мистецтво, втілене в яскравих національних костюмах, що доповнюють і підкреслюють своєрідність його характеру. Доступний і зрозумілий кожній людині, близький людям самих різних переконань, поглядів, темпераментів, такий танець приносить не тільки естетичну насолоду, але й здатний об'єднати всіх.

Сучасні умови розвитку України визначають необхідність звернення до проблеми виховання особистості через народну творчість, збереження й відродження національної культури, складовою частиною якої є народний танець. Він тісно пов'язаний з народним побутом й обрядами, відбиває в собі різні періоди історії. За танцем ми можна зрозуміти характер того або іншого народу. Танець допомагає заглянути в душу народу. Танцювальний фольклор протягом тривалого часу виступає однією з важливих форм збереження й передачі накопиченого досвіду, духовної культури від одного покоління до іншого.

Висновки. Культура в цілому, мистецтво, зокрема хореографічне, формують свідомість, життєві ідеали та творчі амбіції, якість і стиль життя та мислення. Вони визначають базові цінності, смисли, етику та моделі поведінки.

Народний танець має величезне значення як засіб виховання національної самосвідомості. Одержання відомостей про танці різних народів настільки ж необхідно, як вивчення всесвітньої історії й етапів розвитку світової художньої культури, тому що кожен народ має свої, тільки йому властиві танці.

Український танець – унікальне явище української національної культури. Його регіональна різноманітність, професійна досконалість та доступна хореографічна мова надає йому надзвичайні переваги у всебічному розвитку та вихованні молодших школярів. Демонструючи свою самобутність, високий духовний і творчий потенціал, український народний танець піднімає престиж не тільки українського мистецтва, а й нації і держави, з самого початку виховуючи любов до Батьківщини, до традицій та культури свого народу.

Народ своїм побутуванням створив дорогоцінний багаж знань про природу розвитку й виховання особистості людини. Завдяки народній культурі, вирости багато поколінь людей, які несли із собою любов до Батьківщини, до природи, до матері, які добре знали, що таке добро й

краса, честь і совість. Народна культура, у тому числі і народний танець, розкриває в людині найкращі риси її душі й змушує нас звернути увагу на її високе призначення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховинець В. Теорія українського народного танцю / В. М. Верховинець. – К. : Музична Україна, 1990. – 149 с.
2. Каміна Л. І. Національна ідентичність у сфері гуманітарного розвитку, збереження та охорона нематеріальної культурної спадщини [Електронний ресурс] / Портал науковців Українського центру культурних досліджень. – Режим доступу : http://www.culturalstudies.in.ua/metod_amator_12_3.php.
3. Стасько Б. Роман Герасимчук та його автентичні танці гуцульські (західні етнографічні регіони) / Б. В. Стасько, Н. І. Марусик. – Ів.Фр. : ПНУ ім. В. Стефаника, 2010. – 283 с.
4. Верховинець В. Весняночка / В. М. Верховинець. – К. : Музична Україна, 1979. – 339 с.